

DRAGAN POPADIĆ, majstorski kandidat

ŠAHOVSKO OBRAZOVANJE – DIO OBRAZOVANJA MLADIH SPORTISTA

Paradoks, ali samo naizgled, nalazi se u samom naslovu. Dakle, ne šahovsko obrazovanje mladih šahista, nego mladih sportista uopšte.

Zasto bi neko ko se bavi fudbalom, košarkom, karateom itd. morao znati da igra šah? Zašto bi u trenažnom procesu gubio vrijeme na šah i šahovsko obrazovanje? Upravo zato što to nije gubljenje vremena i što osnovne odlike šaha kao »igre nad igrama« omogućavaju razvijanje svestrane ličnosti kakvu zahtjeva moderni sport. Ukoliko želite uspješno da se bavite sportom morate biti racionalni, objektivni, hladnokrvni, disciplinovani, ekonomični, lucidni, korektni, »drski«, morate se boriti do kraja i morate učiti na svojim greškama. Svemu tome uči vas šah.

RACIONALNOST

Igrajući šah učite se da budete racionalni. Šah je nemilosrdna igra u kojoj od poteza do poteza morate razmišljati logično i vući logične poteze. Možete odigrati 40 logičnih poteza i samo jedan nelogičan i da zbog tog jednog poteza izgubite partiju.

Od košarkaških bekova se ne očekuje da poentiraju u reketu pored visokih centara. Bokser tehničar trudiće se da forsira borbu sa distance a da izbjegava klinč i borbu izbliza. Automobilista ima poseban način vožnje po kiši ili po lijepom vremenu.

OBJEKTIVNOST

U šahu morate biti objektivni. Koliko god željeli ne možete izvući iz pozicije više nego što to ona objektivno pruža. Morate objektivno

procjeniti da li raspored vaših figura dozvoljava napad na protivničkog kralja ili trebate nastaviti da igrate poziciono. Ukoliko ste osoba koja potcjenjuje ili precjenjuje stvari to će se negativno odraziti na vaš sportski rezultat. Nijedan sportista ne smije potcjeniti niti precjeniti protivnika. Mora biti uvjeren u svoje snage, ali mora biti i svjestan koliko je objektivno ta snaga. Objektivan teniser će pažljivo birati turnire na kojima će nastupiti, dobro procjenjujući jačinu turnira i svoju trenutnu formu. Kada bokseri predju u profesionalce u početku boksuju sa lakšim protivnicima pa tek onda sa najboljima.

HLADNOKRVNOST

U šahu ne smijete biti paničar. I u najkritičnijim trenucima morate sačuvati hladnokrvnost i pribranost. I u najžesćem cajnotu morate donositi prave odluke. Možete da se plašite tek po završetku partije. Do kraja košarkaške utakmice -finala Svjetskog prvenstva- ostala je samo jedna sekunda, a protivnička ekipa vodi sa košem razlike . Izvodiš dva slobodna bacanja. Ne smiješ ni da razmišljaš o važnosti šutiranja. Sačuvaj hladnokrvnost i uradi ono što si toliko puta uspješno uradio na treningu. Pogodi oba slobodna bacanja, proslavi titulu svjetskog prvaka i onda u hotelskoj sobi razmišljaj a šta bi bilo da nijesi uspio. Tek tada sebi mozes dopustiti neku vrstu panike.

DISCIPLINA

Šah čeliči i disciplinuje karakter šahiste. Partije se igraju po utvrđenom vremenskom terminu, uglavnom poslije podne. Prije podne je vrijeme kada se pripremate za partiju i protivnika. Šahista mora samog sebe disciplinovati da ne leže kasno i ne ustaje rano. U toku same partije mora da se skoncentriše, a ne da mu misli odlutaju. Svaki sportista ako želi uspjeh mora biti maksimalno disciplinovan. Ne samo u ponašanju, nego i u razmišljanju. Disciplinovan na treningu, u slobodno vrijeme i posebno na takmičenju. Mora sebe disciplinovati da svoj maksimum pruži upravo na takmičenju. Disciplinovanost je mnogo teža nego disciplina ponašanja i mogu je ostvariti samo vrhunski sportisti.

EKONOMIČNOST

Jedna od osnovnih karakteristika dobrog šahiste, a ja tvrdim i sportiste uopšte, je ekonomičnost. Morate napadati ili se braniti sa najekonomičnijim brojem figura. Ni previše, ni premalo figura, već upravo onoliko koliko je potrebno da biste realizovali stratešku ideju ili plan koji ste zamislili. Morate znati da rasporedite sopstvene snage. Karatista koji se bori u tri runde raspoređiće svoje snage. Ovo posebno važi za velika ekipna međunarodna takmičenja. KVALIFIKACIONA takmičenja po grupama razlikuju se od kasnijih eliminatornih brobi. Fudbalska reprezentacija Italije se na jedvite jade plasirala u drugi krug takmičenja Svjetskog fudbalskog prvenstva. Na kraju je bila svjetski šampion.

LUCIDNOST

Dobar šahista mora biti i lucidan. U pojedinim trenucima ni trening, ni ustaljen način mišljenja nije dovoljan. Tad se donose neočekivane odluke, koje su samo naizgled paradoksalne, a u suštini su duboko logične. Ali, to nije obična logika, već nešto što šahista crpi iz svoje mašte. To sa neočekivani potezi koji se nijesu uvežbavali na treningu. Šahista je neočekivano žrtvovao figuru za pješaka i pobedio. Čak ni naknadna analiza nije dala definitivnan odgovor da li je žrtva bila korektna. Vaterpolista je »šraubom« postigao gol i kasnije se pokazalo da je to bio jedini način da lopta udje u mrežu. Odbojkaš je u stilu velikog fudbalskog majstora loptu nogom prebacio preko mreže. Atletičar je u finišu trke počeo da pretiče vodeće takmičare sa unutrašnje staze. Neočekivane odluke koje se donose u djeliću sekunde nijesu bazirane na razumu nego na instiktu. Posjeduju ih samo instinski talentovani sportisti. To je u sportu najteže postići, ali i objasniti.

KOREKTNOST

Šah uči fer pleju i korektnosti. Prije i na kraju partije rukovanje sa protivnikom. Igra se po principu »taknuto-maknuto«. Nema vraćanja poteza. I u najvećem cajtnotu moraju se vući pravilni potezi. Kad izgubiš sam si kriv. Uloga sudije nije toliko važna kao u drugim sporto-

vima. Ali, postoje i pogrešne sudijske odluke. Pravi šahista ih dostojanstveno podnosi. Jedna od osnovnih poruka šaha i sporta uopšte je fer plej. U modernom sportu sve je manje fer pleja te je otuda ova poruka drevne igre »budite korektni« više nego značajna.

SPORTSKA »DRSKOST«

Tijesno povezana sa lucidnošću je i sportska »drskost«. Nekad nije dovoljno da šahista vuče logične, racionalne i ekonomične poteze. Mora se pokazati i više od toga. To je sportska »drskost« ili »bezobrazluk«. Svaki pravi sportista mora posjedovati tu crtu. Saša Djordjević je nekoliko ključnih utakmica rješio trojkom u posljednjim sekundama. Piksi Stojković je penale ponekad izvodio čudnim udarcem gdje lopta jedva predje gol crtu. Maradona je Englezima dao gol rukom koji je priznat. Pitanje koliko je to bilo korektno. Ali, Argentinci su savladali Engleze.

BORBA DO KRAJA

U šahu, kao ni u jednom drugom sportu, dolazi do izražajaborba do kraja. Do posljednjeg daha. Do golih kraljeva. Sportska sreća je prevrtljiva i partiju mozete dobiti iako vam je pozicija objektivno izgubljena. Jer, protivnik uvijek može previdjeti mat ili izgubiti damu. Borba do kraja - osnova je sporta. Ne predavati se kad protivnik povede. Imati nadu. Vjerovati da možete preokrenuti nepovoljni razvoj događaja. Naravno da je to teško ako vaša rukometna ekipa minut prije kraja gubi 6 golova razlike. Ali, u borilačkim sportovima jedan dobar udarac rješava borbu. U odbojci, tenisu i stonom tenisu nikad niste sigurni da ćete pobijediti. Protivnik uvijek može preokrenuti rezultat.

UČENJE NA SOPSTVENIM GREŠKAMA

Šah je prava igra za otklanjanje sopstvenih grešaka i mana. I ne radi se tu samo o tome da topa niste trebali staviti na pogrešno polje, nego da pokušate ispraviti svoje mane-impulsivnost, samouvjerenost, površnost. Svoje slabosti možete prevazici ili preokrenuti u svoju snagu tek kad ih sagledate. Nema dobrog sportiste ako ne umije da se uči

na svojim greškama. I uspješan i neuspješan sportista griješe. Samo onaj drugi ne shvata ili ne želi da shvati svoju grešku. Možda je i cjelokupan sport sistem grešaka. Pobjedjuje ko napravi manje grešaka, ili, kako se to u šahu kaže, ko napravi predposljednju grešku.

Naravno, da svaki mladi sportista ove osobine može steći i bavljenjem svojom sportskom disciplinom. Ali, šah mu ih daje sve zajedno. I na jednom mjestu. Za igranje šaha nijesu potrebni posebni uslovi. Šahovska tabla sa figurama, sto, dvije stolice i dva rivala. U dosadnim zimskim pripremama, karantinu, poslije treninga – dovoljno je vremena da se igra šah.

Savremeni sport je nemilosrdan. Gotovo gladijatorski. Da bi sačuvali mentalnu stabilnost morate biti jaka ličnost. Šah vas i tome uči. Uči vas nekim trajnim vrijednostima. Slava, novac, uspjeh su prolazni. Koliko vas danas hvale i dižu u zvijezde toliko će vas sutra napadati i »blatiti«. Ljudima trebaju heroji, ali i žrtve. Tu klackalicu uspjehnosti mogu izdržati samo veoma stabilne ličnosti sa jakim karakterom, snažnom voljom, čeličnim nervima.

Svi možemo biti takvi, sportisti posebno. Samo ako se potrudimo. Šah nam može pomoći da taj put skratimo.

Ako je sport neka vrsta samospoznaje šah je ogledalo u kome vidimo i svoje mane i svoje vrline. A svako od nas voli da mu je odraz u ogledalu što ljepši.